

LAG-Bornholm

Årsrapport – 2016

Fremlagt ved generalforsamlingen
onsdag d. 4. april 2017

2016 vil komme til at stå som det bedste år i LEADER perioden 2014-2020

Ved indgangen til 2016 var Fiskeri-LAG programmet langt om længe faldet på plads, og FLAG-Bornholm fik på den baggrund dette år tilført ca. 1,34 mio. kr. til udvikling inden for den maritime sektor. Derudover havde LAG Bornholm i 2016 ca. 1,85 mio. kr. at gøre godt med indenfor Landdistriktsprogrammet, så den integrerede LAG/FLAG i 2016 havde knap 3,2 mio. kr. til rådighed (incl. op til 20% til administration).

Men det rådighedsbeløb var på lånt tid. For sidst i 2015 blev det som en "julegave" den 24. december meldt ud, at Regeringen sammen med sine støttepartier i Folketinget havde vedtaget en såkaldt Landbrugspakke. For at finansiere denne Landbrugspakke på knap 1 mia. kr. havde man fundet det nødvendigt, også at bruge 30 mio. kr. (30%) af de midler, der hidtil var afsat til indsatsen under LAG-ordningen. Tilbage har de danske LAG'er nu kun de 5% af Landdistriktsprogrammidlerne til rådighed, som er det minimum Danmark har forpligtet sig til over for EU. Dermed er Danmark i denne sammenhæng det land i EU, der sammen med enkelte andre bruger mindst på at understøtte omstillingen og udviklingen af yderområder. For LAG Bornholm kom det til at betyde, at vi fra og med 2017 ville få 0,5 mio. kr. mindre årligt til indsatsen under landdistriktsprogrammet.

Den disposition har hverken vi eller andre af de andre danske LAG'er forstået logikken i. En Regering, der har erkendt udfordringen i et Danmark i ubalance (se hvidbogen Danmark på Vippen, 2015) og som har taget skridt til en udflytning af statslige arbejdspladser til provinsen, som et bidrag til at genskabe et Danmark balance, har skudt sig selv i foden.

Hvis jeg kort må citere Hvidbogen, slår denne fast, at Danmark i perioden 2007-2014 er rykket fra en 11. plads blandt verdens rigeste lande til en 20. plads og er overhalet af lande, der har haft en mere regionalpolitisk tilgang. Det er i denne periode, at Danmark gennemførte såvel en kommunalreform, sygehusreform, retsreform og politireform, der alle har handlet om at centralisere de offentlige instanser som udtryk for, hvad new management teorierne anbefaler i en globaliseret verden. Men man overser, hvor Danmark henter sine primære indtægter. De suverænt største nettobidragydere i den danske samhandel med omverdenen er landbruget, industrien og søfarten, der hver bidrager med et overskud på betalingsbalancen på et sted mellem 60 og 70 mia. kr. Alle andre erhverv er i denne sammenhæng af mindre betydning.

Den om sig gribende centralisering inden for det offentlige betød ikke bare nedlæggelser af rådhus, sygehuse, politistationer og retskredse men også, at et væld af private erhverv som møbelhuse, advokat- og revisionsfirmaer, konsulenter og rådgivere så sig tvunget til at følge med kunderne ind til de større byer, hvor forretningsgrundlaget nu lå. Tilbage blev et på mange måder forarmet yderområde. Men her ligger en stor del af den danske industri, da det er billigere her at drive industrivirksomheder end i de større byer med

deres høje omkostningsniveau. Og nu står dansk industri mange steder med et rekrutteringsproblem. For når ansøgerne til jobs i industrien spørger ind til ægtefælde jobs, findes disse ikke længere i nærsamfundet som tidligere, og det hæmmer i alvorlig grad den nødvendige rekruttering af nye medarbejdere.

Derfor ser vi nu, at Regeringen udflytter statslige arbejdspladser, og et godt eksempel er f.eks. Naturerhvervsstyrelsen udflytning til Augustenborg, der skal afhjælpe Danfoss' rekrutteringsproblem.

Og er det ikke denne indsats, også LAG'erne med held gennem årene har bidraget til at løse? En nylig offentliggjort evaluering af LAG'ernes indsats i perioden 2007- 2014 viser, at LAG'erne i perioden udover bidrag til kulturelle og sociale projekter har skabt tæt på 500 nye arbejdspladser for beløb, der ligger langt under den mio. kr. man normalt siger, det koster at etablere en ny arbejdsplads i Danmark, eller hvad det for den sags skyld koster at udflytte en statslig arbejdsplads.

Vi forstår på den baggrund ikke logikken i Regeringens beslutning om at reducere de midler LAG'erne har til rådighed, når vi selv føler, at vi bidrager med held til en indsats, der skal sikre et Danmark i større balance.

Resultaterne i 2016: 8 nye arbejdspladser og 3 bevarede (ansøgernes skøn efter det første driftsår)

LAG/FLAG Bornholm gav i 2016 tilsagn om støtte til 9 jobskabende ansøgninger: (Økologisk gårdslagteri (Hallegaard), Fuglsang - café og udvikling/produktion af fødevarer, Imarksætter, Bornholmerburger, Krogholm Frugt Mosteri, Vind Offshore til Bornholm, Bornholm Sea Safari og Bornholms Fiskeklækkeri - fremtidens internationale partner). Den samlede støtte til de jobskabende ansøgninger beløb sig til 1,9 mio. kr. og projekternes samlede investeringer i form af egenfinansiering og støtte fra anden side beløb sig til ca. 6 mio. kr. Hvis forventningerne holder stik, vil det betyde, at LAG-Bornholm også i 2016 mere end til fulde vil opfylde sine egne forventninger, der i henhold til LAG'ens udviklingsstrategi var at sikre bevarelsen af mindst 6 fuldtidsjobs og skabe mindst 12,5 nye arbejdspladser i årene 2014-2020. I 2015 var forventningen, at vi på baggrund af ansøgernes vurdering fik skabt 16 nye arbejdspladser og sammen med de forventede 8 i 2016 har vi for længst passeret målet for nye arbejdspladser i årene 2014-2020.

Foto: Fuglsang - café og udvikling/produktion af fødevarer v. Else-Marie Knudsen. - Det lille produktionskøkken tager form.

Der vil ske en evaluering af alle de projekter LAG Bornholm har støttet, og hvor den jobmæssige effekt vil blive kontrolleret. Men selv om der måtte være ansøgere, der har

haft for store forventninger til antallet af generede jobs, kan vi ikke forestille os at komme under 12-15 sikre nye jobs i årene 2015-16. For det forventede antal nye jobs i ansøgningerne ligger typisk omkring én til tre nye arbejdspladser skabt ved projektstart og det kan ikke tænkes komme under én, da langt hovedparten af ansøgerne er nystartede virksomheder og ikke bestående virksomheder, der mere måtte have fokus på bevarelsen af arbejdspladser.

Alt tegner således et billede af en situation, hvor selv relativt beskedne LAG-midler har haft en relativ stor betydning for små iværksættervirksomheder, der betragter et tilskud fra LAG'en som et direkte egenkapital-indsud, der gør det nemmere at starte som iværksætter.

Ud over de 9 jobskabende projekter gav LAG-Bornholm tilsagn til 5 projekter, der understøtter det gode liv på øen (Stenseby mødested, Soldater- og veteranfestival Bornholm, Wonderfestiwall, Nyker Multiaktivitetsplads, Udvidelse og forbedring af kaj anlæg og rekreativt område på Balka Havn). Det er alle projekter der kommer en meget bred skare af indbyggere og gæster til gavn og glæde. At skabe gode rammer for mødet i det offentlige rum kan næppe vurderes højt nok, og det er ofte her, at de nye idéer opstår.

LAG/FLAG-strategier og indsatsområder

Alle de støttede projekter ligger inden for LAG/FLAG-Bornholms fire tematiske indsatsområder, der er beskrevet i LAG/FLAG'ens gældende Strategiplan. Tre af disse indsatsområder har fokus på jobskabelse under titlerne: *Bioøkonomi og oplevelsesøkonomi (LAG)* og *Maritim Økonomi (FLAG)*, medens det fjerde indsatsområde har fokus på rammebetingelser og livskvalitet under titlen: *Kultur, identitet og sociale mødesteder (LAG)*.

Indsatsområderne er bevidst brede, men alligevel rimeligt konkrete og formuleret ud fra en grundlæggende tanke om, at her taler vi om nogle af øens absolut stærke sider og med et udviklingspotentiale, som vi skal have fokus på.

Borgmesterbesøg

Borgmester Winnie Grosbøll deltog den 11. oktober i LAG'ens bestyrelsesmøde. Der blev udtrykt tilfredshed med det tætte samarbejde, der er mellem Regionskommunen, Vækstforum og LAG'en, og hvor borgmesteren ser LAG'en som rugekassen for det, der med tiden kan udvikle sig til større indsatser. Der er politisk fokus på cirkulær økonomi/ø-økonomi og en målsætning om min. 60% økologi i de offentlige køkkener hvilket er nået (p.t. 68%). Derimod har det været sværere at leve op til målsætningen om mindst 40% lokale (føde-) varer. Det forsøger LAG'en gennem sit Imarksætterprojekt at råde bod på, idet det har fokus på en bornholmsk grønsagsproduktion, der for tiden er næsten ikke eksisterende. Her som på andre områder er det vigtigt, at vi koordinerer indsatsen fra jord over afsætningsleddet til forbrugeren.

Under mødet blev der af borgmesteren også efterlyst et større fokus fra eventmagernes side på at blive selv bærende og på at de får opbygget økonomisk bæredygtige forretningsmodeller, så de kan klare sig uden tilbagevendende kommunale tilskud. Borgmesteren så også gerne et samarbejde omkring nye og alternative boligformer og

bofællesskaber suppleret med et fokus på netværksskabelse omkring brugen af delebiler eller delecycler og efterlyste ambitioner og initiativer på området.

En anden ambition, der blev efterlyst, var en større omlægning af jordbruget til økologi, der byggede på COOP's udmelding om, at man meget gerne så Bornholm gå i retning af at være 100% økologisk. En begyndelse kunne være en målsætning om inden 2025 at omlægge 20% af øens jordbrug til økologi og søge afsætningen af lokalt producerede økologiske fødevarer sikret gennem en 10-årig udviklingsaftale med COOP.

Endelig kom borgmesteren ind på processen omkring en revitalisering af Bright Green Island strategien, der fremover skal dække meget bredere end kun energisiden og fremover også dække fødevarerproduktion, affaldssortering, vedvarende energi og m.m.

Bestyrelsen rundt var der enighed om at samarbejde og at samskabelse er vejen frem på disse indsatsområder, der for en stor dels vedkommende ligger inden for rammerne af LAG/FLAG's strategiplan og kan understøttes af LAG/FLAG'en.

Særlig opmærksomhed overfor unge, Crowdfunding og Ø-økonomi

Ud over de 3 tematisk beskrevne indsatsområder har LAG-Bornholm i sin strategi fremhævet en særlig indsats i forhold til f.eks. alternative finansieringsformer og unge. Bestyrelsen besluttede i foråret 2016 at styrke indsatsen yderligere overfor unge iværksættere. Kontant udmøntet ved at åbne op for et forhøjet tilskudssats overfor de unge. Som udgangspunkt besluttede bestyrelsen i 2015 at man max. kunne opnå 30% i tilskud til jobskabende projekter. Iflg. bekendtgørelsen er der mulighed for op til max. 50%. Beslutningen om at yde max. 30% var taget på baggrund af en lignende sats der gælder indenfor andre EU-programmer, og ud fra en erfaring der viser at selv mindre bidrag fra LAG-Bornholm til iværksætterprojekter vejer særdeles positivt, da disse tilskud i princippet er direkte bidrag til egenkapitalen.

Foto: Tri over Gudhjem, Wonderfestwall og Sol over Gudhjem – 3 eksempler på succesfulde events skabt af unge exil-bornholmere. Outdoor, sociale mødesteder og fødevarerudvikling (plus turisme, identitet, oplevelsesøkonomiske vækst...mm)

LAG-Bornholm var allerede i 2015 involveret i at synliggøre muligheder indenfor crowdfunding, og vi har i 2016 set stadig flere benytte sig af denne spændende nye form for finansiering.

Begrebet ø-økonomi er ligeledes særdeles interessant. I første omgang var det Bornholms Forsyning der i forbindelse med udrulning af fjernvarmen på Bornholm har sat tal på betydningen af at flytte forbrug fra noget vi køber ind udefra til en øget selvforsyning. Øget selvforsyning – hvad enten det gælder energi, fødevarer eller f.eks. landbrugets forbrug af proteinfoder, formodes – alt andet lige – at gavne øens økonomi. LAG-

Bornholm har på den baggrund gået ind i arbejdet med at styrke selvforsyningsgraden indenfor flere forskellige områder af øens erhvervsaktiviteter.

Den gamle programperiode er omsider afsluttet

De sidste udeståender fra programperioden 2007-2013 faldt omsider på plads sidst i 2016 og vi har nu mulighed for at lukke foreningen LAG-Bornholm 2007-2013 ned og afslutte regnskabet ved en sidste generalforsamling i den daværende bestyrelse. Frustrerende at det skulle tage så lang tid.

Regnskab

LAG-Bornholm kom ud af regnskabsåret 2016 med et overskud på 8 t. Kr. Der var oprindeligt budgetteret med en omsætning på 763 t. kr., men den endte på 859 t. kr. Den øgede omsætning skyldes dels at der har været ekstraordinær stor aktivitet omkring etableringen af Fiskeri-LAG'en, dels at vi påbegyndte det tidligere omtalte Imarksætterprojekt, med fokus på at øge den lokale økologiske grønsagsproduktion.

Bestyrelse og sekretariatet

Bestyrelsen har i løbet af 2015 afholdt 5 bestyrelsesmøder. Medlemstallet har været konstant og var ved årets udgang 101. Vores målsætning har været og er stadig at komme op på ca. 150 medlemmer.

Som det fremgår af årsregnskabet, har 2016 været et "normalt" år, forstået på den måde, at det er det første år siden 2014, hvor vi både har kunnet disponere over midler fra Landdistriktsprogrammet og fra Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet. Men ikke mere "normalt" end at vi, som omtalt tidligere, står til at miste 30% af midlerne fra Landdistriktsprogrammer fra og med 2017.

Da midlerne til LAG'en i forvejen ligger 20% under niveauet i den foregående periode og nu yderligere reduceres 30%, er det kun takket være det kommunale tilskud på 200.000 kr., at det er muligt at fastholde en fuldtidsansat koordinator. Det anser bestyrelsen som nødvendig til løsningen af det daglige arbejde i lyset af det stigende bureaukrati, vi møder. LAG/FLAG'ens løn- og administrationsomkostninger skal holdes inden 20% af den af LAG/FLAG'ens udbetalte støtte til projekter, og da LAG/FLAG Bornholm fra 2017 kun råder over en samlet støtteramme på 2,2 mio. kr. betyder det, at der fra 2017 kun er ca. 440.000 kr. til administration og vel og mærke kun, hvis LAG/FLAG'en sikrer afløb for alle støttekroner og undgår uheldige tilbageløb, vi ikke kan nå at få brugt det pågældende år.

Samtidig vækker det stigende bekymring, at det modsat tidligere ikke vil være muligt at lægge administrationsmidler op til brug i årene efter programperiodens slutning. Det tager således typisk 1-2 år og i enkelte tilfælde mere (som vi oplevede det med Fiskeriprogrammet i denne periode, der først i 2016 blev operationelt) før man i en ny programperiode vil kunne modtage midler fra EU og staten. I den periode er der fortsat meget arbejde tilbage fra den gamle programperiode, da der skal følges op på projekter, der har fået tilsagn sidst i perioden, og hvor tilsyn, udbetalinger for udført arbejde og slutevaluering derfor først sker efter en programperiodens udløb, hvor der ikke længere tilflyder midler. Hvad gør vi i årene 2021-2022, når ikke vi i indeværende periode har mulighed for at lægge administrationsmidler til side? LAG/FLAG'en kan derfor komme

til at stå i en situation, hvor den må lukke ved udgangen af 2020, opsigse koordinatoren og overlade det til Erhvervsstyrelsen at varetage opgaverne frem til en ny programperiode er operationel.

Bestyrelsens forventninger til 2017

Der har i årets første måneder været en overraskende stor og spændende søgning på midler fra LAG'en og nok en gang må bestyrelsen beklage, at den økonomiske ramme for LAG'en er blevet reduceret fra og med 2017, når der er så spændende et ansøgerfelt, der kunne bidrage til jobskabelsen på Bornholm.

Hvad FLAG'en angår, er den økonomiske ramme uændret og sikrer et fortsat fokus på jobskabelse inden for den maritime økonomi.

Øvrige engagementer

Frem til udgangen af 2016 var Hans Jørgen Jensen Danmarks repræsentant i FARNET, der er den europæiske komite til implementeringen af "Community-Led Local Development" (CLLD) under den Europæiske Hav- og Fiskerifond (EMFF).

Siden starten af 2015 har Jørgen Hammer været valgt af formandskredsen til LAG/FLAG'ernes Koordinationsudvalg på fire medlemmer, der varetager LAG/FLAG'ernes interesser i dialog med Erhvervsstyrelsen, med hvem man har 4-5 årlige møder. Som noget nyt har Koordinationsudvalget fundet forståelse for, at også koordinatorrepræsentanter deltager i møderne, så den igangværende indsats omkring forsøg på regelforenkligning og konsistens i de gældende bekendtgørelser og vejledninger får det nødvendige input fra koordinаторerne også.

Arbejdet har været tungt men dog præget af en positiv vilje fra Erhvervsministeriet side, - herunder til at få sat ressourcer af til opgaven, så vi i dag har et stadig bedre PROMIS værktøj, mindre inkonsistens i de gældende bestemmelser og hurtigere sagsbehandlingstider. En liste over 20 prioriterede forslag til, hvor man fra LAG'ernes side ville sætte stor pris på regelforenkligninger er under behandling og Erhvervsstyrelsen forventer på et LAG-møde i april at melde ud, om, og i hvilket fald i hvilket omfang, man vil kunne imødekomme forslagene.

Foto: formanden sørger for at Bornholms stemme bliver hørt ude i den store verden – her er det til en høring om rigets landdistriktpolitik. Med deltagelse af bl.a. Erhvervsminister Brian Mikkelsen, fmd for Folketingets Landdistriktsudvalg Peter Juul Jensen og Fmd for LAG-Bornholm Jørgen Hammer

Formanden er sideløbende af Koordinationsudvalget udpeget som Danmarks repræsentant i Overvågningsudvalget for Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammer (frem til

udgangen af 2016, hvor posten overgik til FLAG repræsentanten i Koordinationsudvalget), the European Rural Network Assembly og the Leader Sub Group, der begge har møder i Bryssel. Indsatsen her havde i starten haft fokus på implementeringen af den nye programperiode og har senest skiftet fokus til den kommende programperiode. I den sammenhæng har formanden gjort sig til en vedholdende talsmand for regelforenklinger, der i højere grad bygger på tillid frem for kontrol ud fra en betragtning om, at så længe man fornemmer, at indsatsen bygger på ønsket om udvikling af sit lokalområde - og ikke sig selv - er pengene bedre brugt på udvikling end på håndteringen af stadig mere arbejdskrævende administrative rutiner.

Bestyrelsens sammensætning pr. 31. dec. 2016

(borger/ NGO/ virksomhed-org./off. mynd/andet)

Navn	Socioøkonomisk Gruppe
Karen-Margrethe Hans Bager	NGO/DGI-Bornholm
Susanne Carlsen	Borger/sundhed
Peter Haag	NGO/Bornholms Miljø og Enerigicenter
Jørgen Hammer	NGO/Bornholmske Borgerforenings Samvirke
Andreas Ipsen	Udpeget af kommunalbestyrelsen
Jakob Jensen	Bornholms Havne
Bente Johansen	Udpeget af Bornholms Vækstforum
Bo Johansen	Fiskeribranchen
Bjarne Hartung Kirkegaard	Udpeget af kommunalbestyrelsen
Signe Koefoed	Kultur og Landbrug/fødevarer
Simon Lund Koefoed	ACAB - Kunsthåndværkersammenslutning
Roar Schou	Fiskeriinteresser - Young Interprice/iværksætter
Klaus Vesløv	Young Interprice/iværksætter
Karsten Westh	Landbrug/fødevarer
Gugga Zakariasdottir	NGO/ Arkitektforeningen
Suppleanter:	
Bertil Ekstrøm	Fødevarer/socialøkonomisk virksomhed
Lene Koefoed	borger/kultur/events
Observatør: Emil Juul Pedersen	Repræsenterer BAG-Landet, - et netværk af primært unge exil-bornholmere

LAG
LOKALE
AKTIONS
GRUPPER

Den Europæiske Union. De europæiske struktur- og investeringsfonde.